

Staben

SOCIALTJÄNSTFÖRVALTNINGEN
STOCKHOLMS STAD

Handläggare: Elsie Edlund
Tfn: 08-508 25 604

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2004-02-24

SOCIALTJÄNSTNÄMNDEN
2004-03-23

Till
Socialtjänstnämnden

Familjevård för barn och ungdom - förslag till reviderade riktlinjer.

(3 bilagor)

Förslag till beslut

1. Socialtjänstnämnden godkänner för egen del och föreslår att kommunstyrelsen antar reviderade riktlinjer för socialtjänstens familjevård för barn och ungdom vid stadsdelsnämnderna och socialtjänstnämnden att gälla omgående.
2. Socialtjänstnämnden föreslår att kommunstyrelsen beslutar att Stockholms stad fr.o.m. 2005-01-01 följer Svenska Kommunförbundets rekommendation om familjehemsersättningar och att stadsdelsnämnderna kompenseras för utökade familjehemsarvoden med 9,8 mkr årligen.
3. Socialtjänstnämnden uppdrar åt förvaltningen att genomföra utbildning i de reviderade riktlinjerna för berörd personal.
4. Socialtjänstnämnden uppdrar åt förvaltningen att i samråd med stadsledningskontoret utarbeta förslag till administrativa rutiner för uppföljning, dokumentation och förvaring av avtal med familjehem som blivit vårdnadshavare.
5. Socialtjänstnämnden föreslår kommunstyrelsen att inför budget 2005 se över ansvar för samt organisation och finansiering av rekrytering och utbildning av stadens familjehem.
6. Socialtjänstnämnden uppdrar åt förvaltningen att uppdatera den intervjumetod som används vid val av familjehem.

Dag Helin

Vera Josefsson

Sammanfattning

I ärendet presenteras förslag till reviderade riktlinjer för familjevården för barn och ungdom.

Förvaltningen föreslår att staden fr.o.m. 2005-01-01 ska följa Svenska Kommunförbundets rekommendationer om familjehemsersättningar i sin helhet, vilket innebär att även släktinghem får arvode för sina uppdrag. Kostnaden för en sådan förändring beräknas uppgå till 9,8 mkr årligen.

Förvaltningen föreslår vidare att administrativa rutiner utarbetas för uppföljning, dokumentation och förvaring av avtal med familjehem som blivit vårdnadshavare.

Slutligen föreslår förvaltningen att frågan om ansvar, organisation och finansiering av rekrytering och utbildning av familjehem utreds inför budget 2005.

Den intervjumetod som används vid val av familjehem bör enligt förvaltningen uppdateras (Kälvestenmetoden).

Bakgrund

Kommunstyrelsen antog 1998-09-09 riktlinjer om familjevård för barn och ungdom. Med anledning av ändringar i socialtjänstlagen (SoL) uppdaterades riktlinjerna år 2000.

Barnperspektivet har ytterligare förstärkts i socialtjänstlagen (SoL), socialtjänstförordningen (SoF) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). De nya bestämmelserna gäller fr.o.m. 2003-07-01 (prop. 2002/03:53 Stärkt skydd för barn i utsatta situationer). En förändring som särskilt rör familjevården är att för de barn som vårdats i samma familjehem i tre år ska övervägande göras om vårdnaden bör överflyttas till familjehemmet.

Såväl riksdagens revisorer (rapport 2001/02:16) som stadens revisorer (rapport 12/2003) har granskat familjevården. Resultatet av dessa granskningar har presenterats i rapporter som socialtjänstnämnden/kommunstyrelsen yttrat sig över.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av förvaltningens stab. Förslaget till reviderade riktlinjer har utarbetats av staben i nära samarbete med stadens juridiska avdelning och i samråd med en referensgrupp från stadsdelsförvaltningarna. Samtliga berörda enheter vid stadsdelsförvaltningarna och socialtjänstförvaltningen har fått tillfälle att lämna synpunkter, som har inarbetats i ärendet.

Förvaltningens förslag

Inledning

I föreliggande förslag till riktlinjer har inarbetning skett av de nya lagbestämmelser som gäller fr.o.m. 2003-07-01. Vidare har anpassning skett till aktuell forskning och till det utvecklingsprojekt som drivs av socialstyrelsen – barns behov i centrum (BBiC) som bedöms leda till avsevärd kvalitetsökning vid utredning, dokumentation och uppföljning. Samma modell har införts i stadens riktlinjer för barn- och ungdomsutredningar (beslutade av kommunstyrelsen 2004-02-18) som har nära samband med familjevårdsarbetet.

Förslaget innebär även förtydliganden som efterfrågats av stadsdelsförvaltningarna och som kan leda till större samstämmighet i bedömningar och handläggning över staden.

Riksdagens revisorer, stadens revisorer samt länsstyrelsen i Stockholm har granskat familjevården. I föreliggande förslag har ändringar gjorts som en följd av innehållet i dessa granskningsrapporter.

Svenska kommunförbundets skrift ”Barnet och familjehemmet” (2003) har även utgjort underlag för omarbetningen av riktlinjerna. De flesta kommuner följer förbundets rekommendationer rörande handläggning och för staden är det angeläget att det inte bli alltför stora olikheter mellan kommuner eftersom familjevård handlar om barn för vilka två kommuner ofta har gemensamt ansvar.

Att besluta om placering av ett barn i familjehem innebär att staden tar på sig ett stort ansvar för det enskilda barnets hälsa och utveckling. Staden tar också på sig ansvar för sina uppdragstagare – familjehemmen – och för barnets föräldrar. En placering utom hemmet är ett allvarligt ingripande i barnets och föräldrarnas liv. Familjevården är därför kringgärdad av regelsystem som ska värna om de enskildas integritet och rättssäkerhet.

Förändringar i förhållande till gällande riktlinjer

- Ytterligare förstärkning av barnperspektivet och barnets rätt till delaktighet och rätt att komma till tals. Ansvarig familjevårdsinspektör ska samtala med barnet inför varje övervägande/omprövning.
- Uppföljning och dokumentation ska ske med utgångspunkt i metoden ”Barns behov i centrum”.
- Förstärkning av betydelsen av vårdplanering och systematisk uppföljning av vårdplaner.
- Tillägg om barn med funktionshinder och tillämpning av SoL, LVU och LSS för dessa.
- Förstärkning av skyldigheten att noga följa barnets skolgång och bevaka barnets behov av extra stöd i förskola/skola i vistelsekommunen.
- Förstärkning av skyldigheten att noga följa barnets hälsa och utveckling.
- I fråga om ersättningar till familjehem följer Stockholms stad Svenska Kommunförbundets rekommendationer utom i ett avseende. I Stockholm

får anknytnings-/släktinghem i princip inget arvode utan endast ersättning för sina omkostnader. Socialtjänstnämnden uppdrog 2002-11-26 i samband med beslut om nytt beräkningssätt för familjehemsarvoden åt förvaltningen att särskilt belysa detta. Enligt förvaltningens mening är denna princip inte längre acceptabel. Alla barn som placeras är psykosocialt belastade och har stora vårdbehov, som kräver omfattande arbetsinsatser av sina familjehem. Forskning visar att placering i anknytning-/släktinghem mer sällan leder till avbrott/omplacering än placering i för barnen okända hem. Enligt lag ska möjligheten att placera barnet hos anhörig eller annan närstående därför alltid prövas. Dock ska bedömningen om vilket hem som är bäst för barnet vara avgörande. Anknytnings-/släktinghem ska utredas precis lika noggrant och systematiskt som andra hem och socialtjänsten ska ställa samma krav på vårdkvalitet i anknytnings-/släktinghem som i andra hem. Det har funnits en tendens hos socialtjänsten att göra släktutredningarna mer summariska.

- Överflyttning av vårdnaden till familjehem ses i förarbetena till nya lagregler i frågan som ett sätt att öka tryggheten för barn som vårdats tre år eller längre i samma familjehem. Placerande kommun får enligt SoL och LVU utge fortsatt ersättning till de nya vårdnadshavarna även om dessa bor i annan kommun. För att stimulera vårdnadsöverflyttning ska denna fråga formellt övervägas i nämnd en gång var sjätte månad när barnet varit placerat i tre år i samma familjehem.

Genomförandet av de nya bestämmelserna har visat sig vara komplicerat. Socialtjänstförvaltningen har tillsammans med juridiska avdelningen haft överläggningar med Svenska Kommunförbundet om hur avtal mellan placeringskommun och de nya vårdnadshavarna ska utformas. Svenska Kommunförbundet förväntas inom kort presentera en avtalsmall. I och med att familjehem blir vårdnadshavare avslutas familjevården. Det får bli till följd att stadsdelsförvaltningarna måste utforma administrativa rutiner för hantering av de nya ärendena, som inte ska registreras i socialregister. Det civilrättsliga ärendet är huvudsakligen av ekonomisk karaktär och får inte förvaras i personakt. Särskilda rutiner måste därför utformas för uppföljning av avtalen, dokumentation och förvaring. Vidare måste varje stadsdelsnämnd avgöra om godkännande av avtalet ska delegeras till tjänsteman och göra detta tillägg i sin delegationsordning. För att skapa likhet över staden kräver dessa administrativa/juridiska frågor ytterligare utredning.

- Stadens revisorer påtalade i sin rapport stora brister vad gäller introduktionsutbildning av familjehem. Kraven på stadsdelsförvaltningarna i denna fråga har förstärkts i riktlinjerna.
- I samråd med överförmyndarförvaltningen har klargörande gjorts vad gäller bevakning av barnens tillgångar.

Ekonomiska konsekvenser av nya regler för familjehemsarvoden

Förvaltningen har med ledning av statistikunderlag från IT-avdelningen beräknat den merkostnad för arvoden som uppstår om kommunstyrelsen

beslutar att även anknytnings-/släktinghem ska erbjudas arvode för sina uppdrag. Den årliga kostnaden beräknas uppgå till 9,8 mkr. Grundarvode utgår enligt Svenska Kommunförbundets rekommendation med 3 961-5 137 kronor per månad beroende på barnets ålder.

Administrativa konsekvenser och förslag

I staden behövs gemensamma administrativa rutiner för uppföljning, dokumentation och förvaring för de avtal som ingås med familjehem som blivit vårdnadshavare. Förvaltningen föreslår att socialtjänstnämnden ger förvaltningen i uppdrag att i samråd med stadsledningskontoret utarbeta förslag till administrativa rutiner. Varje stadsdelsnämnd behöver också i sin delegationsordning fastställa om godkännande av avtal ska delegeras till tjänsteman.

Förvaltningen framhöll i sitt yttrande över rapporten från stadens revisorer att en fungerande och heltäckande utbildning kräver förändring av både organisation och finansiering. En rutin motsvarande den för blivande adoptivföräldrar bör utformas för utbildning av familjehem. Utbildningen för familjehem bör liksom för blivande adoptivföräldrar vara anslagsfinansierad. Såväl rekrytering av familjehem som utbildning av dem bör enligt förvaltningen bli föremål för särskild utredning för eventuell förändring av förvaltningens uppdrag i budget 2005. Ett arbete med att skapa en långsiktig, stadsövergripande och effektiv rekrytering och utbildning av familjehem bör inledas.

Socialtjänstförvaltningen bör även ges i uppdrag att uppdatera och delvis omarbeta den familjediagnostiska intervjumetod (s.k. Kälvestenmetoden) som är forskningsbaserad och utarbetades för mer än tjugo år sedan just för bedömning av familjehem. Flera stadsdelsförvaltningar har påpekat att intervjufrågorna behöver moderniseras. Förvaltningen anser det angeläget att en översyn görs och att intervjuinstrumentet fortsätter att vara ett gemensamt och forskningsbaserat verktyg i staden.

Bilagor

1. Familjevård för barn och ungdom - förslag till reviderade riktlinjer
2. Svenska Kommunförbundet: Cirkulär 2002:98
3. Svenska Kommunförbundet: Cirkulär 2003:90